

40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävät, henkilöstö ja määrärahat siirretään 1.9.2005 lukien oikeusministeriön hallinnonalalle. Momentin 32.40.24 käyttämättä jääneet määrärahat saadaan käyttää momentin 25.01.22 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Kuluttaja- ja kilpailupolitiikalla parannetaan markkinoiden toimintaa. Kuluttajapolitiikassa tavoitteena on osaava ja aktiivinen kuluttaja sekä toimivat markkinat, joilla kuluttajien turvallisuus on varmistettu. Kilpailupolitiikan tavoitteena on terveen kilpailun turvaaminen sekä talouden tehokkuuden lisääminen. Esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy on kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan harjoittamisen edellytys.

Hyvin toimivat markkinat kannustavat yrityksiä innovaatioihin, panostamaan uusille, kuluttajien tarpeet huomioon ottaville liiketoiminta-aloille sekä kehittämään joustavampia toimintatapoja. Toimivilla markkinoilla tuotteet ja palvelut ovat laadukkaita ja edullisia, ja osaavat ja aktiiviset kuluttajat voivat toimia luottavaisesti.

Markkinoiden toimivuuteen vaikuttavat myös julkinen sektori ja eri viranomaiset kehittämis- ja ohjaustoimillaan. Toimivat markkinat on elinkeinoelämän ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytys.

Talouden globalisaatio ja verkottuminen, viestintä- ja muun teknologian kehittyminen ja julkisen sektorin monet rakenteelliset muutokset tuovat kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaan lisähaasteita. EU:n laajeneminen lisää tuontakilpailua sekä tuotteiden ja palveluiden turvallisuuteen kohdistuvan valvonnan merkitystä. Nopea teknologinen kehitys muuttaa jatkuvasti tuotteiden ja palvelujen luonnetta sekä myyntiin ja toimituksiin liittyviä kauppatapoja. Kansalaisen ja kuluttajan näkökulma korostuu kaikissa talous-, sosiaali- ja elinkeinopolitiikan piiriin kuuluvissa kysymyksissä.

Kansainvälisen talouden kehitys sekä lisää kilpailua että edellyttää yritysten keskinäisten, aiempaa laaja-alaisempien ja vaikeampien kilpailunrajoitusten analysointia. Unionin kilpailusääntöjen täytäntöönpanoa koskevien säännösten muututtua kilpailusääntöjä sovelletaan tiiviissä yhteistyössä komission ja jäsenvaltioiden kanssa. Kansallinen vastuu kilpailulainsäädännön toimeenpanossa lisääntyy.

Myös valtiontukisääntöjen soveltamista ja valvontaa on asteittain siirretty kansallisille viranomaisille. Kun ryhmäpoikkeukset mahdollistavat joidenkin tukimuotojen myöntämisen ilman komission ennakkohyväksyntää, on kansallisten viranomaisten arvioitava tukiohjelmien sopivuus yhteismarkkinoille. Yritysten intressinä on seurata markkinoita ja reagoida tilanteissa, joissa viranomaiset ovat saattaneet toimia tukipäätöksissään virheellisesti.

Julkisissa hankinnoissa tavoitteena on mahdollistaa tuotteiden ja palvelujen ostaminen kustannustehokkaasti. Hankinnat on avattu euroopanlaajuiselle kilpailulle, johon myös suomalaisilla yrityksillä on tasavertainen ja syrjimätön pääsy. Keskeisenä välineenä on EU:n direktiiveihin perustuva hankintalainsäädäntö, joka saatetaan uudistettuna voimaan vuoden 2005 aikana. Kilpailuttamisen menettelyjä modernisoidaan ja tehostetaan muun muassa sähköistä hankintaa hyväksikäyttämällä.

Valtio ja kunnat uudistavat rakenteitaan muun muassa toimintoja yhdistämällä ja ulkoistamalla palvelutuotantoaan. Erityisen voimakasta kehitys on kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen uudelleenjärjestelyissä. Kauppa- ja teollisuusministeriö kehittää kilpailuttamisen neuvontaa yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa.

Kuluttajapolitiikkaa toteutetaan kuluttajapoliittisen ohjelman mukaisesti. Ohjelmakauden 2004-2007 strategiset linjaukset ovat kuluttaja-asioiden painoarvon ja näkyvyyden lisääminen, kuluttajansuojan ja turvallisten markkinoiden ylläpitäminen ja kehittäminen, kuluttajien omien valmiuksien sekä vastuullisten ja kestävien kulutustapojen edistäminen sekä yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuluttaja-asioissa.

Toimintaympäristön muuttuminen korostaa myös kuluttajien oman osaamisen ja vastuun merkitystä. Aktiivinen kuluttaja tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa. Riittävät tiedot ja taidot sekä kyky etsiä tarvittavaa tietoa ovat olennainen osa arkielämässä selviytymistä. Kuluttajien ostopäätösten tueksi tuotetaan monipuolista markkinainformaatiota. Ennaltaehkäisevä valistus ja talousneuvonta on merkittävässä asemassa, kun ratkaistaan kansalaisten ylivelkaantumisen ongelmia ja kuntoutetaan velallisia takaisin työelämään.

Talousarvion valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Markkinoiden toimivuuden ja avoimuuden myötä kilpailun hyödyt siirtyvät myös asiakkaille ja kuluttajille.
- Kuluttajien ja kansalaisten mahdollisuudet toimia omaehtoisesti markkinoilla lisääntyvät.
- Markkinaosapuolet tuntevat hyvin kuluttaja- ja kilpailusäännöt ja sitoutuvat niiden noudattamiseen.
- Elintarvikelainsäädäntö on selkeää ja helposti ymmärrettävää ja siinä otetaan tasapuolisesti huomioon alan nopea kehitys ja kuluttajansuojan korkean tason säilyminen.
- Julkisten hankintojen avaamisella kilpailulle tehostetaan hallintoa ja saavutetaan kustannussäästöjä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Markkinoiden toimivuus ja yhteisön kilpailusääntöjen tehokas toimeenpano varmistetaan.
- Kuluttajapolitiikkaa toteutetaan sitä koskevan ohjelman mukaisesti.
- Velkaneuvonnan toimivuutta, ennaltaehkäisevää talousneuvontaa ja kuluttajaneuvontaa seurataan.
- Kansainväliseen yhteistyöhön osallistutaan tavalla, joka edistää kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tavoitteiden toteuttamista Suomessa.
- Lainsäädäntöä uudistamalla, neuvontatoimintaa tehostamalla ja hankintojen ilmoitusmenettelyä tarkistamalla parannetaan ostajien kilpailuttamisosaamista ja myyjien tarjontamahdollisuuksien tuntemusta.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2003 tilinpäätös	v. 2004 varsinainen talousarvio	v. 2005 varsinainen talousarvio
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 731	5 760	5 781
24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 538	1 590	1 094
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 593	4 688	5 003
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	5 860	5 860	4 311
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673	673	673
Yhteensä	18 395	18 571	16 862

21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 781 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Virasto edistää toimivia markkinoita ja lisää kuluttajien toimintamahdollisuuksia sekä ylläpitää kansainvälisesti korkeaa kuluttajansuojan tasoa. Viraston tehtävänä on varmistaa tavaroiden ja palvelujen turvallisuus sekä kuluttajan oikeudellinen asema siten, että kuluttaja voi luottaa asiallisiin markkinointitapoihin, kohtuullisiin sopimusehtoihin ja muihin toimintatapoihin. Lisäksi kuluttajan tulee voida luottaa taloudelliseen suojaan valmismatkanjärjestäjien maksukyvyttömyystilanteessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

- Kuluttaja voi toimia luottavaisesti markkinoilla.
- Kuluttajan mahdollisuudet toimia ja selviytyä omaehtoisesti ja tietoisesti markkinoilla lisääntyvät.
- Elinkeinonharjoittajien oma vastuunotto lisääntyy.
- Kuluttajanäkökulma otetaan huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Kuluttajapalvelujen ja kulutustavaroiden tuoteturvallisuusvalvonnassa arvioidaan vuonna 2004 voimaan tulleen lain soveltamisalan laajennuksen ja lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön vaikutuksia, testataan 400 tuotetta tuoteryhmäkohtaisissa tutkimusprojekteissa sekä käsitellään arviolta 250 ilmoitusta ja 300 EU-notifikaatiota.
- Keskitytään markkinoinnin lainmukaisuuden, läpinäkyvyyden ja kohtuullisten sopimusehtojen takaamiseen rahoitus-, välttämättömyys- ja tietoyhteiskunnan palveluihin.
- Korkean kuluttajansuojan varmistamiseksi vaikutetaan aktiivisesti kansainvälisissä verkostoissa.
- Käsitellään kuluttaja-asiamiehelle saapuvat noin 3 700 ilmoitusta mahdollisimman nopeasti, enimmillään 21 kuukaudessa. Näistä 95 % ratkaistaan neuvotteluin ja informaation avulla. Käsitelyssä priorisoidaan kuluttajan oikeussuojan ja taloudellisen turvallisuuden kannalta merkittäviä kysymyksiä.
- Valmismatkaliikkeiden valvonnassa tarkistetaan matkanjärjestäjien ja -välittäjien vakuudet maksukyvyttömyyden varalta.
- Kuluttajavalistuksessa painotetaan asumiseen ja yksityistalouden hoitoon liittyviä aiheita sekä tuetaan selvitysten ja testauksen avulla kuluttajan talouden ja markkinoiden toimivuuden kannalta keskeisiä toimia.

— Läänien ja kuntien neuvonta- ja valvontaviranomaisia tuetaan kehittämällä sähköisiä vuorovaikutuksen ja tiedonvälityksen välineitä ja järjestetään 15-20 koulutustilaisuutta. Kehitetään talous- ja velkaneuvonnassa annettavaa talousneuvontaa.

— Asiakastyytyväisyyden takaamiseksi yleistiedusteluihin vastataan kahden kuukauden kuluessa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Virasto laatii osaamiskartoituksen perusteella henkilöstön kehittymistä tukevat koulutusohjelmat.

— Edistetään henkilöstön työtyytyväisyyttä.

Tulojen ja menojen erittely (1 000 euroa)			
	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
TOIMINNAN TULOT JA MENOT			
Tulot	684	640	700
— maksullinen toiminta	583	630	650
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	93	-	-
— muut tulot	8	10	50
Menot	6 098	6 400	6 481
— henkilöstömenot	3 930	4 145	4 165
— toimitilavuokrat	489	520	540
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 348	1 400	1 420
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	331	335	356
TOIMINNAN RAHOITUS			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	684	640	700
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	6 098	6 400	6 481
— toimintamenorahoitus netto	5 414	5 760	5 781
TOIMINTAMENOMOMENTIN KÄYTTÖ			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	413	730	
— myönnetty (TA+LTA)/talousarvioehdotus	5 731	5 760	5 781
— käytetty	5 414		
— siirtynyt/siirtyy seuraavalle vuodelle	730		

(Henkilötyövuosien määrä on 96, joista maksullisen toiminnan osuus on 5)

2005 talousarvio	5 781 000
2004 talousarvio	5 760 000
2003 tilinpäätös	5 731 000